

سهر خط خیر‌ها

● **مرضیه وحید دستجردی**، سخنگوی جبهه مردمی نیروهای انقلاب اسلامی؛ انتخاب نامزد نهایی بر اساس شاخص‌ها صورت می‌گیرد و در حال حاضر ۱۲ شاخص از سوی هیات موسس مصوب شده است.
فارس

● **محمد رضا باهنر**، دبیر کل جبهه پیروان خط امام و رهبری؛ آیت‌الله هاشمی عبور از انقلاب و رهبری را خط قرمز نظام می‌دانتس.
تسنیم

● **سیدرضا تقوی**، عضو جامعه روحانیت مبارز؛ نام هاشمی با انقلاب شوکه‌مهند اسلامی عجین شده است.
تسنیم

● **کمال‌الدین سجادی**، سخنگوی جبهه پیروان خط امام و رهبری؛ حدود ۲۰گزینه برای انتخابات ریاست‌جمهوری در حال بررسی هستند تا در نهایت یک طراحی داشته باشند برای رسیدن به اجماع و بر روی یک کاندیدا.
نامه نیوز

خیر کوتاه

هاشمی روح آزاده‌ای داشت

نماینده اسبق مجلس، آیت‌الله هاشمی رفسنجانی را شخصی آزاده خواند و گفت: باید امیدوار بود که جامعه بتواند با این رشد و بلوغ، خلأهای غیرقابل انکار بزرگانی چون ایسان را جبران کند. محسن آرمین افزود: آقای هاشمی را باید یکی از مهم‌ترین و مسلم‌ترین ستون‌های نظام دانست. نماینده مجلس ششم شورای اسلامی ادامه داد: ایسان حاضر شد پای این صداقت بایستد و هر هزینه‌ای را هم که لازم بود پرداخت. هاشمی با پایمردی روی اصول خود ایستاد و فخاه و ناهنجاری‌ها را تحمل کرد. از نظر شخصیتی یک نکته خیلی بارز و مهم در وجود ایشان بود و آن اینکه معمولاً وقتی انسان‌ها به سنین بالای ۷۰می‌رسند دیگر نه توان نگریستن به گذشته خود و تغییر و تحول را دارند و نه شجاعت انرا. اما آقای هاشمی به خاطر شخصیت و روح آزاده‌ای که داشت با وجود کپه‌تاس سن، درک و شجاعت لازم برای این کار را داشت؛ از این رو به محض اینکه می‌فهمید انقلاب دارد از مسیر اصلی خود خارج می‌شود یا نیازمند یک ابتکار و تحول جدید است شجاعانه می‌ایستاد و هر هزینه‌ای را هم که لازم بود به جان می‌خرید. کشور کمتر شخصیتی‌یابیم مشاهده دارد؛ البته نمی‌شود گفت چنین شخصی وجود ندارد ولی بسیار نادرند. آرمین ادامه داد: نباید انکار کرد که نگرانی‌هایی جدی درباره دوران بعد از ایشان وجود دارد. فقدان آقای هاشمی چه در سطح جریان اصلاحات و چه در سطح اینده نظام و کشور تاثیر تعیین‌کننده‌ای خواهد داشت چرا که ایسان یکی از ستون‌ها و تکیه‌گاه‌های اصلی جریان اصلاحات و نخواستی بود. با این وجود، باید به شعور مردم هم اطمینان و باور داشت و پذیرفت که جامعه ما در حال طی کردن مراحل رشد و بلوغ خود است. باید امیدوار بود که این جامعه بتواند با این رشد و بلوغ، خلأهای غیرقابل انکار بزرگانی چون آقای هاشمی را جبران کند.
ایرنا

فقدان آیت‌الله هاشمی تأثیری بر سبدرای روحانی ندارد

مصطفی هاشمی طبا‌معتقد است دولت روحانی نباید درگیر مسائلی سیاسی یا محیطی جایگزینی معنوی باشد؛ هاشمی پیشود بلکه روحانی باید مسائل اجرایی کشور را پیش‌بینی و در این بهترین توفیق برای جریان اعتدال است. سید مصطفی هاشمی طبا با بیان اینکه جواب دادن به این سوال که اوضاع سیاسی بعد از فقدان آیت‌الله هاشمی رفسنجانی چگونه پیش خواهد رفت بسیار سخت خواهد بود، گفت: «من امیدوارم فضای آن تأکید کرده بودند.» وی گفت: «من معتقد هستم بین کسانی که اصولگرا و اصلاح طلب بودند و اختلاف چندانی نیست. اما مسافه‌گه جریانات تندروی که جاهلانه با قضایا بر خورد می‌کنند فضا را به سمت فضای تخریبی می‌برند. آیت‌الله هاشمی همیشه انسان معتمدی بود و از رفتارهای تندروانه حمایت نمی‌کرد. امیدوار هستم یک نگاه غیر افراطی آیت‌الله هاشمی در بین جریان‌های سیاسی دنبال شود. جریانی که از لحاظ فکری و ذهنی عقابانه‌تر فکر کند قطعا می‌تواند در دوران پسا‌هاشمی موفقیت سیاسی بیشتری داشته مسائل سیاسی یا میبحث جایگزینی معنوی آقای هاشمی نبشود بلکه روحانی باید مسائل اجرایی کشور را پیش‌بیرد.» وی سی‌بیان اینکه به نظر من فقدان حسن آیت‌الله هاشمی تأثیری در میزان سبدرای حزب روحانی در سال آینده نخواهد داشت، ادامه داد: «مردم در چند سال گذشته از حسن روحانی و دولتش شناخت پیدا کرده‌اند و اگر بخواهند او را انتخاب کنند قطعا با توجه به شناخت‌شان به او رای خواهند داد.» خیر آنلاین

تداوم اصلاح و اعتدال

عضو کمیسیون امنیت ملی و سیاست خارجی مجلس ششم گفت: مسیر اصلاح و اعتدال در کشور ادامه خواهد داشت و میزان استقبال مردم از شخصیت هاشمی نیز موبد این مساله است. علی تاجرنیا افزود: اصلاحات و اعتدال یکی از بزرگ‌ترین حامیان خود را از دست داد و دچار خسران شد. به دلیل ویژگی‌های منحصر به فرد ایشان، خلأ آقای هاشمی قابل جبران نیست.

با این وجود، اصلاح‌طلبی و اعتدالگرایی حرکتی مبتنی بر عقل جمعی است و اگر چه چهره‌ها و ستارها در فراز و فرود آن نقش زیادی دارند اما بی شک این مسیر - هر چند دشوار تر از زمان حیات هاشمی - پیچوده خواهد شد.
ایرنا

احزاب

سید محمد غرضی؛

آقای هاشمی منبع اسرار نظام بود، دلم سوخت که نگفت

محمد غرضی، وزیر پست و تلگراف و تلفن دولت سازندگی درباره شناخت و رابطه ۴۰ ساله خود با آیت‌الله هاشمی رفسنجانی سخن گفته است. غرضی با بیان این جمله که «من از سال ۱۳۴۰ در زندان‌ها، در سوریه و لبنان و ایران و در مبارزات انقلابی و… با آقای هاشمی بوم و خاطرات زیادی دارم» به تمجید از آیت‌الله هاشمی پرداخته و گفته است: هاشمی شخصیت بزرگی بود و اعتبار اجتماعی داشت. طرفدارانش ناراحت هستند و در این بین بیشتر طیف چپ ناراحتند، چون اعتبار زیادی از آنها گرفته شده است.

غرضی خاطر نشان کرد: فقدان آقای هاشمی برای طرفداران او یک موقعیتی را ایجاد می‌کند. به این معنا که تا پیش از فوت آقای هاشمی همه رحمت به دوش او بود اما حالا کمی فضا بازتر می‌شود و بدنه اصلاحات می‌تواند به صورت جمعی به میدان بیاید و به جای تکیه به اشخاص به جمع تکیه کنند و از این منظر خود را بازسازی کنند. این هم منفی است و هم مثبت، وی به ابعاد وسیع‌تری از فوت آیت‌الله هاشمی هم اشاره کرد و گفت: شخصیتی از دنیا رفته که اعتبار جهانی داشت و دیدید که در دنیا برای فقدان ایشان تسلیت‌ها گفته شد. برای نظام اسلامی یک ضایعی است شد که جبران پذیر نیست و باید قدر آقای هاشمی را بدانیم که در دوره‌ای به کشور خدمت کرد.

وی با اشاره به رفتار آیت‌الله هاشمی در مواجهه با تخریب‌ها، گفت: آقای هاشمی همواره طرف‌شان بودند. او در پدیده‌ها توان این را داشت که خود‌شان مقابل ر محکوم به رفتار خویش کند. چرا که وقایعی که بر ایشان گذشته تعدادش بسیار زیاد است و شخصا موقی می‌شد که در پدیده‌ها تصمیم‌گیری خود را به طرف‌های مقابل تحمیل کند. غرضی افزود: در مقابل تخریب‌ها ایشان هم صبر و بردباری و هم تغییر مواضع نشان دادند. آقای هاشمی به جریان‌های اجتماعی بیشتر توجه می‌کرد تا به تئوری‌های سیاسی ایشان بیشتر به نیازهای اجتماعی نگاه می‌کرد نه به نیازهای تئوریزه. وی در پاسخ به اینکه نخستین چیزی که بعد از شنیدن خبر فوت آیت‌الله هاشمی به ذهن‌تان آمد چه بود؟، یادآور شد: بیشتر به خاطر مطالبی که می‌دانستند و نمی‌گفتند دلم برای آیت‌الله هاشمی منبع اسرار بود. آن اسرار می‌توانست به نفع اداره کشور باشد. آقای هاشمی اسراری داشت که می‌توانست برای نسل‌های بعد برای اداره کشور مفید باشد. ایسان هم مایل بود، بگوید اما عمرش تکلف نداد.

وزیر ارتباطات هاشمی در دولت سازندگی تأکید کرد: اسرار زیادی بود که ایسان نگفتند چیزی که تا به حال گفته شده ۱۰ درصد از اسراری که آقای هاشمی می‌دانست، نیست. آقای هاشمی از سن ۲۵- ۲۰ سالگی راجع به فلسطین و بعد امیر کبیر نوشتند و بعد در تمام جریان‌ها حضور داشته و دایم دستگیر می‌شد. آقای هاشمی با گروه‌های سیاسی و همه در تماس بوده و رفقای زیادی داشت که این رفقا به او پشت کردند و بعد او به رفقایش پشت کرد و…

غرضی با اشاره به تأثیر فوت آیت‌الله هاشمی در عرصه بین‌المللی، اظهار داشت: در منطقه همسایه‌ها یا فرستان پیام‌های تسلیت احساس کردند که باید تا طباطات‌شان را با ایران بهتر تنظیم کنند و بالاخره باید با قدرت سیاسی ایران بسازند. در عرصه جهانی نیز دشمنان نظام احساس می‌کنند که راه‌شان بیشتر باز شده

و حرف‌های نامبروط می‌زنند. دوستان ایران خیلی نگرانی از فوت ایشان دارند.

اعتماد آنلاین

شرط آیت‌الله هاشمی برای حضور در جلسات جامعه روحانیت

سخنگوی جامعه روحانیت مبارز تهران می‌گوید: چون فاصله گسسته‌ی او و چندساله از عدم حضور آقای هاشمی در جلسات جامعه‌روحانیت‌مبارز تهران به وجود بیاید. غلام‌رضا مصباحی‌مقدم در پاسخ به این سوال که خیلی تلاش شد آقای هاشمی به جلسات جامعه روحانیت تهران بر گردد اما میسر نشد، الان چه حسی دارید؟ گفت: چنین تلاشی صورت نگرفت، ایشان هم هیچ مانعی برای حضور نداشتند و خودشان هم مکرر فرمودند آنچه موجب شده نتوانم در جلسات شرکت کنم مسائل امنیتی است. اگر دوستان بخواهند جلسه جامعه‌روحانیت‌مبارز را در دفتر من برگزار کنند حفظ می‌کنم. اما در اعلام می‌کنم. وی در پاسخ به این سوال که بهتر نبود در ماه‌های آخر عمر آقای هاشمی جامعه‌روحانیت‌یک‌جلسه با حضور او تشکیل می‌داد؟ افزود: شاید اگر می‌شد بسیار خوب بود. سخنگوی جامعه‌روحانیت‌مبارز در پاسخ به این سوال که با توجه به فوت آقای هاشمی و اینکه می‌گویید بسیار خوب بود جلسه‌ای با حضور او می‌داشتیم، برای برگرداندن آقایان باقی‌نوری، حبسن روحانی و امامی کاشانی به جلسات، جامعه‌روحانیت تغییر رویه نمی‌دهد؟ اظهار کرد: خیر، بنای تغییر رویه نیست ولی در این مورد من دست رو تصحیح مادم وی در پاسخ به این سوال که آسیب‌ها و خلئی منائر از فوت آقای هاشمی متوجه آسیب روحانیت‌مبارز می‌شود؟ اظهار کرد: چون یک فاصله چندین و چندساله از عدم حضور او در جلسات اتفاق افتاد من تصور نمی‌کنم خلئی در جامعه‌روحانیت‌مبارز تهران به وجود بیاید. خیر آنلاین

کرباسچی: عملکرد چند روز اخیر صداوسیما درباره آیت‌الله هاشمی برای مردم باور نگر دنی است

دبیر کل حزب کارگزاران گفت: عملکرد چند روز اخیر صداوسیما درباره آیت‌الله هاشمی برای مردم باور‌نگردنی است. غلامحسین کرباسچی در حاشیه مراسم بزرگداشت آیت‌الله هاشمی رفسنجانی گفت: صدا و سیما در چند روز اخیر نسبتاً خوب عمل کرده است اما به قدری قبلاً با آیت‌الله هاشمی دی عمل کرده که این کارنامه دوسه روزه برای مردم باور‌گر نیست. وی ادامه داد: اگر صداوسیما کمی متعادل‌تر عمل می‌کرد اثرات برنامه‌هایی که این روزها تهیه می‌کند، بهتر بود.
ایسنا

گفت‌وگوی روز

«اعتماد» در نظر خواهی از فعالان سیاسی بررسی می‌کند

سر نوشت «اصلاحات – اعتدال» در دوران پسا‌هاشمی

خیرگزاری ایلنا

مریم وحیدیان

رحلت آیت‌الله هاشمی سوالات فراوانی پیرامون آینده سیاسی کشور ایجاد می‌کند.

اسا در بعدی دیگر این اصلاح‌طلبان و اعتدالگرایان هستند که حالا باید برای

آیا اصلاح‌طلبان با رحلت آیت‌الله هاشمی دچار گرفتاری در عرصه سیاسی خواهند شد؟

مبلغ: آثار با برکت انسان‌های بزرگ و تأثیرگذار پس از مرگشان نیز تداوم و ادامه پیدا می‌کند. اگر به گذشته کشور و پیش‌تر از آن دوران حیات‌شان داشته‌اند. من به هیچ‌وجه فکر نمی‌کنم که با

رحلت این مرد بزرگ جامعه و جریان اصلاح‌طلب که به دنبال تعالی کشور است خللی در راهش وارد شود بلکه با انگیزه هر چه بیشتری این روند ادامه پیدا می‌کند. پس از درگذشت آیت‌الله هاشمی به چشم دیدیم که در جامعه چه موج بزرگی ایجاد شد و از بس‌تر این موج عظیم مخالفان آقای هاشمی مجبور شدند سر تسلیم در پیشگاه مردم فرود بیاورند و دهان به تحسین گشودند. این تأثیر به هیچ عنوان کم نیست. اینکه بیان کردم آثار مثبت بزرگان بر جامعه بعد از درگذشت‌شان ادامه دارد در این مساله قابل مشاهده است. سرسخت‌ترین مخالفان هم مجبور به توبه می‌شوند و سر تسلیم در مقابل این شخصیت فرود می‌آورد. در مقابل مردم و کسی که در راستای خواسته‌های مردم گام برداشته تسلیم می‌شوند. شور و وحدتی که در جامعه به وجود آمد نشان می‌دهد که این حرکت ادامه پیدا خواهد کرد. راهی که آیت‌الله هاشمی و دیگر بزرگانی همچون رئیس دولت اصلاحات ایفا می‌کنند، در هر شرایطی تداوم خواهد داشت.

صوفی: آیت‌الله هاشمی پشتوانه بزرگی برای انقلاب بود و حیات ایشان نیز خصوصیت را در اندان متجسم می‌کرد. هدف ایشان حفظ دستاوردهای انقلاب، دلگرم کردن مردم و حمایت از مردم به معنای یک رکن اصلی و اساسی انقلاب و نظام بود. چه زمانی که رئیس‌جمهور بود

شاهد این موضوع بودیم و چه بعد از آن. ایشان یک پشتوانه سیاسی بسیار بزرگی برای جریان اصلاحات بود که به دلیل رویکرد مردمی و انقلابی‌ای بود که داشتند. تعریف آقای هاشمی از قدرت به گونه‌ای بود که بدون مردم معنا نداشت و به خاطر وی‌یگرد مردم دارانه ایشان خیلی سریع بااصلاح‌طلبان همسو و هم راستا شدند و سعی کردند کشور را از تندی، اقتدار گرایی و فاصله گرفتن از مردم حفظ کنند. فوت آیت‌الله هاشمی به دلیل نقش بی‌بدیل ایشان یک ضایعه عظیمی است و جبران‌ناپذیر برای اصلاح‌طلبان است. نمی‌توان گفت که بسود و نبود آیت‌الله هاشمی یکی است و در نبود ایشان و سرمایه اجتماعی عظیمی که در حضور ایشان حرکت می‌کرد دیگر نمی‌توان این خلأ را پر کرد. پشتوانه سیاسی عظیمی که در کارنامه ایشان و در مقابله با اقتدارگرایی وجود داشت، دست گرفته شد. نیز بر اثر همین اتفاق بود.

بعد از انشقاق، تفرقه و وزن‌کشی‌هایی که در دوران اصلاحات و بعد از آن وجود داشت، نقش آقای هاشمی را تضعیف کرد اما به تدریج با موضع‌گیری‌هایی که آقای هاشمی پس از ۸۸داشت و

آینده بدون هاشمی برنامه‌ریزی کنند. آیت‌الله هاشمی به واقع وزنه‌ای تأثیرگذار و کم‌نظیر برای این جریان سیاسی بود

و کم‌وزن و اثر خویش را در طی سال‌های اخیر بیش از گذشته به نمایش گذاشته بود. با درگذشت ایشان سوالات متعددی پیش‌روی رهبری جریان اصلاحات قرار

گرفته که باید پس از خروج از شوک ناشی از فقدان آیت‌الله هاشمی به آنها پاسخ دهد.

مهم‌ترین مساله این است که اصلاح‌طلبان پس از نزدیکی دو جانبه با آیت‌الله هاشمی در سال‌های اخیر او را تکیه‌گاهی مطمئن یافته بودند که

اصلاح‌طلبان با پشتوانه مردمی خود فکر می‌کنند باز نتوانند راه‌شان را به درستی ادامه دهند. تسکین اصلاح‌طلبی به مردم و سرمایه اجتماعی است. در شرایط مختلف برای اصلاح‌طلبان به وجود می‌آید انگیزه، خواهم دید که مردم اصلاح‌طلبی در مقاطع حساس گرفته شود. بین این‌دو بزرگوار فاصله‌ای وجود نداشت تا جایی که در سال

هنوز در ساختار سیاسی ایران حضور داشت و از معیبر او می‌شد در کوچه پس‌کوچه‌های قدرت به ایفای نقش پرداخت. حال‌این معیبر به یک‌باره نیست شده است. آیا راه‌های فرعی نظیر حسن روحانی که می‌توان او را فرزند معنوی هاشمی دانست آنقدر ظرفیت دارد که اصلاح‌طلبان را از ضربه‌های آتی محافظت کند؟ آیا جدای از روحانی شبه‌انسانی به آیت‌الله هاشمی در سپهر سیاسی ایران وجود دارد که بتواند کارکرد و کار ویژه آیت‌الله را داشته باشد؟ فقدان آیت‌الله هاشمی حتماً به سیاست‌ورزی اصلاح‌طلبان لطمه وارد خواهد کرد چه آنکه جداز وزن و جایگاه او، هوش سیاسی‌اش نیز در بسیاری از بحران‌ها چاره ساز بود.

اصلاح‌طلبان و اعتدالگرایان که مهم‌ترین نیروهای همراه آیت‌الله هاشمی در سال‌های اخیر بودند در حالی با این ضایعه مواجه شده‌اند تا انتخابات ریاست‌جمهوری و شوراهای اسلامی شهر و روستا تنها چهار ماه باقی‌مانده است. در شرایطی که رقیب اصولگرا آماده می‌شود تا به هر قیمتی روحانی را از رسیدن دوباره به ریاست‌جمهوری بازدارد، مولفین خرداد ۹۲ و زمستان ۹۴ باید علاوه بر هضم خلأ وجود آیت‌الله هاشمی به تاکتیک‌های سیاسی برای حفظ میراث او و اعتدالگرایی مبتنی بر عزالت‌فکر کنند.

تردیدی نیست که سیاست‌ورزی منتهی‌الهای هاشمی در شرایط فعلی کاری است سخت و صعب، اما آیا اصلاح‌طلبان و اعتدالگرایان باید از این پس دست‌های‌شان را در برابر تحدیدها و تحذیرهای آشکار و پنهان

می‌توانست در کنار رهبری بنشینند و مصلحت‌ها را با ایشان در میان بگذارند و رهبری رو به ایشان توجه داشتند و می‌دانستند ایشان از نظر کارشناسی نظرات مهمی دارد و هم دلسوز انقلاب و نظام هستند و تجربه بالایی هم دارند. اصلاح‌طلبان امروز این حلقه وصل را از دست داده‌اند. به همین دلیل هم کار اصلاح‌طلبان از این‌س پس مقداری مشکل می‌شود.

می‌توانست در کنار رهبری بنشینند و مصلحت‌ها را با ایشان در میان بگذارند و رهبری رو به ایشان توجه داشتند و می‌دانستند ایشان از نظر کارشناسی نظرات مهمی دارد و هم دلسوز انقلاب و نظام هستند و تجربه بالایی هم دارند. اصلاح‌طلبان امروز این حلقه وصل را از دست داده‌اند. به همین دلیل هم کار اصلاح‌طلبان از این‌س مقداری مشکل می‌شود.

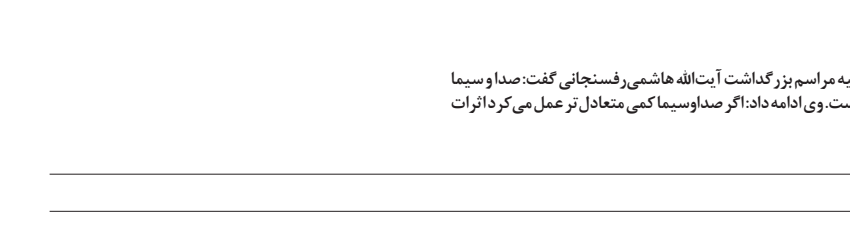

● پس از درگذشت آیت‌الله هاشمی به چشم دیدیم که در جامعه چه موج بزرگی ایجاد شد و از بس‌ترین این موج عظیم مخالفان آقای هاشمی مجبور شدند سر تسلیم در پیشگاه مردم فرود بیاورند و دهان به تحسین گشودند.

● راهی که آیت‌الله هاشمی و دیگر بزرگانی همچون رئیس دولت اصلاحات ایفا می‌کنند، در هر شرایطی تداوم خواهد داشت. درست است که خلأبزرگ و جبران‌ناپذیری در جریان اصلاحات حس می‌شود اما به خاطر بزرگی چنین مردانی آثار و تبعات حرکت‌شان بعد از مرگ‌ها ادامه پیدا می‌کند. ● درست است که آقای هاشمی دیگر حضور ندارد اما با رفتن او حیات جدیدی به وجود آمده که اثرش کمتر از حضورشان نیست. آثار آن را نیز در همین روزهای اولیه مشاهده کرده‌ایم. ● شخصیت و نقش آقای هاشمی در اتصال جامعه و حکمیت بسیار موثر و با برکت بود. طبیعی است که فقدان ایشان در این زمینه خللی ولو به‌طور موقت برای اصلاحات ایجاد می‌کند.

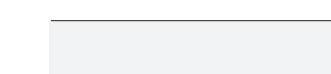
بازری سیاسی اصلاح‌طلبان از این پس تغییراتی خواهد داشت؟

مبلغ: تغییر در مسیر اصلاح‌طلبی رخ نخواهد داد. البته یکی از ویژگی‌های جریان اصلاح‌طلبی تطبیق مستمر با شرایط مکان و زمان است. ما خلأ دولت اصلاحات و آقای هاشمی را به این معنی نادیده نگرفتیم. هرگز ایشان شروع یک حیات جدید در جامعه است. برخی فکر می‌کنند درگذشت و فوت یک نفر به معنای خلأ است و فقدان آن شخص است. درست است که آقای هاشمی دیگر حضور ندارد اما با رفتن او حیات جدیدی به وجود آمده که اثرش کمتر از حضورشان نیست. آثار آن را نیز در همین روزهای اولیه مشاهده کرده‌ایم. جمله معروف آیت‌الله هاشمی را بعد از انتخابات ریاست‌جمهوری سال ۹۲ به یاد آوریم که گفت حلالی می‌توانم راحت بعیم. این جمله نشان از برداشت ایشان از جامعه و موقعیت آقای هاشمی اعتراف کننده، و گسترده‌تر خواهد شد. **صوفی:** آقای هاشمی از پایه‌های نظام بود و به درستی دریافت که مردم چه انتظاری از او دارند. زمانی که آقای هاشمی جریان اصلاحات را مورد حمایت قرار داد، جریان اصلاحات جان و قدرت گرفت و تصمیمی که در سال ۹۲ گرفته شد نیز بر اثر همین اتفاق بود. سرسخت‌شان مجبور شدند به جایگاه و موقعیت آقای هاشمی اعتراف کنند، به امید حالمی توانیم در ادامه راه بهتر از گذشته در راه اصلاحات عمل کنیم. **صوفی:** قطعاً، ایشان شخصیتی بود که

بالا ببرند و سهم‌القدر سیاست و قدرت را به رقبای خود تقسیم کنند یا آنکه می‌توانند بدون داشتن سیاستمداری همچون آیت‌الله هاشمی در مرکز قدرت بپردازند؟ اینها پرسش‌هایی است که علی‌صوفی و مرتضی‌مبلغ به آنها پاسخ داده‌اند. به اعتقاد علی صوفی، وزیر تعاون دولت اصلاحات و عضو شورای عالی سیاست‌گذاری اصلاح‌طلبان فقدان آیت‌الله هاشمی رفسنجانی برای اصلاح‌طلبان به راحتی جبران نخواهد شد.

به گفته صوفی سرمایه اجتماعی آیت‌الله هاشمی، پشتوانه جریان اصلاح‌طلبی و که اگر چه برگ برنده اصلاح‌طلبان دیگر وجود ندارد. اما این دلیلی نمی‌شود تا نقشه راه اصلاح‌طلبی برای پیشبرنده اهداف تغییر کند. مرتضی‌مبلغ، معاون سیاسی کشور دولت اصلاحات و برنامه‌های اصلاح‌طلبان ایجاد نخواهد کرد. به گفته وی نقشه راه اصلاح‌طلبی همان راهی است که آیت‌الله هاشمی و رئیس دولت اصلاحات ترسیم کرده‌اند. مبلغ همچنین بر این موضوع تأکید می‌کند که «فقدان آیت‌الله هاشمی به عنوان سیاستمداری که حاکمیت و مسیر را به هم متصل می‌کرد خللی به ویژه برای اصلاح‌طلبان ایجاد خواهد کرد اما با توجه به افزایش آگاهی‌های اجتماعی این خلل، ترمیم خواهد شد.» پاسخ مرتضی‌مبلغ و علی صوفی به پرسش‌های «اعتماد» به شرح زیر است:

هاشمی بود که از دست رفته است. این امر کار اصلاح‌طلبان را برای طی طریق سخت می‌کند اما راه همان راست می‌تواند **به نظر شما چه کسی می‌تواند نقشی را که آیت‌الله هاشمی در دهه اخیر برای اصلاح‌طلبان ایفا کرد، به دهه بعد بگیرد؟**

مبلغ: شخصیت و نقش آقای هاشمی در اتصال جامعه و حکمیت بسیار موثر و با برکت بود. طبیعی است که فقدان ایشان در این زمینه خللی ولو به‌طور موقت برای اصلاحات ایجاد می‌کند. لیکن با توجه به حد‌بالای آگاهی‌جامه و کنش بسیار عقلائی و هوشمندانه‌ای که فعالان و شخصیت‌های سیاسی دارند، حتماً با این خلأ جبران خواهد شد؛ با تعامل بین جامعه و حکمیت روش‌های موثری را شکل خواهیم داد. **صوفی:** اصلاح‌طلبان رهبری رئیس دولت اصلاحات را پذیرفته‌اند و نگاه‌شان به او است. لیکن شخصیت آقای هاشمی متفاوت بود و آن خلأ دیگر بر نخواهد شد. با این حال رهبری رئیس دولت اصلاحات به‌فوت خود باقی است و تقویت خواهد شد.

اشبهه الناس به آیت‌الله هاشمی رفسنجانی در فضای سیاسی کشور چیست؟

مبلغ: شخصیت آقای هاشمی به خاطر پشینه، نقش و جایگاه‌هایی که داشت، منحصر به فرد بود. از این جهت نمی‌توان شخصیت ایشان را با فرد دیگری قیاس کرد. شخصیت‌های دیگری هستند که می‌توانند منحصر به‌فرد باشند ولی در زمینه و context خودشان. از نظر تفکر و روش هاشمی و از نظر تأکید

ایشان بر جمهوری و اسلامی بودن، آموزه‌های اصلاحی، خواسته‌های مردم، آموزه‌های اسام و تأکید بر اینکه مبادا رفتارهایی شکل گیرد که بازتولید استبداد باشد، طبیعی است که شخصیت‌هایی در کشور شبیه به آقای هاشمی وجود دارند. افرادی چون رئیس دولت اصلاحات و آقای روحانی و دیگر شخصیت‌هایی از این دست وجود دارند. **صوفی:** آقای هاشمی از نوادر روحانیت مبارز و انقلابی بود که جوانانی پا به این عرصه می‌گذاشت و هزینه‌های بسیار سنگینی را پرداخت و واقعا یک انقلابی تمام عیار بود. او ترک همه وابستگی‌ها می‌کرد و جان و کف‌خون می‌رفت. زندگی مخفی، شکنجه و زندان را به جان خرید. آقای هاشمی یکی از سازمان‌یابان برجسته روحانی در این عرصه بودند و در کنار آقایان منتظری و طالقانی و دیگر افراد هاشمی در میدان مبارزه به جد می‌رفت. ایشان از سازمان مجاهدین خلق خیلی آسیب دیدند اما آن زمان تنها یار نقطه اتصال روحانیت به این سازمان ایشان بود. ایشان دست از مبارزه برنداشت. انقلاب هم که پیروز شد، ایشان در صحنه‌های مختلف آسیب دید. شخصیت آقای هاشمی چون در دوره داغ مبارزان انقلاب و تکرار نیست. لاقال باید قرن‌ها بگذرد تا شرایطی به وجود آید و هاشمی دیگری را شاهد باشیم. هاشمی، هاشمی بود و تکرار‌ناپذیر است.